

GEEN BANGKPROBLEMEN MEER?

OVER HET OVERBODIG MAKEN VAN EZELSBRUGGETJES BIJ HET SCHRIJVEN VAN NK WOORDEN

Mijn dochter woont in De Ingelandhof, een instelling voor verstandelijk gehandicapten. Twee jaar geleden gaf de directeur bij de opening van het complex een toelichting op de naam die ook de naam van de straat is. Dat is handig voor taxichauffeurs. Die uitleg van de naam was wel nodig, want wie weet nu nog wat een ingeland is. Welnu, een ingeland is de grondeigenaar van een ingedijkt gebied, een polder. De juiste uitspraak is dus in-ge-land. Ruimtelijk gezien een mooi gekozen naam, want het gebouw ligt inderdaad in een vroegere polder en lijkt door het omringende water op een eiland te liggen. De bewoners leerden de nieuwe naam nazeggen: In-ge-land-hof.

Daarna begon het leesprobleem. Pakjesbezorgers en taxichauffeurs lezen Ingeland zoals je Engeland leest. Voor de post maakt dat niet uit, maar bij het WMO taxivervoer leidt dit regelmatig tot een misverstand. U moet naar de Ingelandhof? Nee, naar de In-gelandhof. Dan schudt de taxichauffeur zijn hoofd, controleert nogmaals zijn opdracht, glimlacht - al of niet meewarig - en rijdt naar de Ingelandhof, want er staat toch niet In-gelandhof op zijn lijst?

Een andere ervaring: Ik heb me altijd een beetje schuldig gevoeld als ik in groep 4 bij dictee woorden als bang, dongker en klingk moest corrigeren. In mijn ogen had de leerling niets anders gedaan dan mijn instructie perfect opgevolgd: luister goed naar de klanken in het woord voordat je het woord gaat opschrijven. En had ik zelf niet, zoals de methode aangaf, ze de ng als een zelfstandige letter-klankcombinatie aangeleerd? Ik had zelfs met enthousiasme wisselrijtjes aangeboden en zo de ng als klank extra geoefend: bang - lang - tang, ring - ding - zing, enz. En nu moest ik met een ezelsbruggetje die g weer uit de bangk zien te halen.

De ng als klank aanbieden, is dat voor het leren lezen eigenlijk wel noodzakelijk, vroeg ik me af. Zetten we hiermee de leerlingen niet onnodig op het verkeerde been? Want de ng wordt lang niet altijd als ng uitgesproken. Hoe lees je woorden als bingo, ingeving, ongeluk, en ingeland?

Bij het aanvankelijk leesonderwijs gaat het vooral om woorden die eindigen op ng en niet over tweelettergrepige woorden. Daar maken we ons op dat moment nog niet druk om. Bij de eenlettergrepige woorden wordt inderdaad de lettercombinatie ng als ng-klank uitgesproken. Dat maakte wellicht dat methodemakers de ng als een

letterklankcombinatie aanboden. Voor logopedisten kan ik me dat ook voorstellen. Zij richten zich vooral op de spraak en minder op het schrift. Maar realiseren we ons wel voldoende wat de gevolgen hiervan kunnen zijn voor het ontwikkelen van faalangst bij startende schrijvertjes?

Dus, dacht ik, uitgaande van het principe dat de klanksynthese voorafgaat aan de auditieve discriminatie (zie: Wat hoor je in het woordje Dvořák? TvO, januari 2011), zouden we daarmee dan niet het probleem een stap voor zijn? Voorkomen is immers beter dan genezen. Dus voegde ik de ng-woorden toe aan de klanksyntheseoefeningen volgens het uitgangspunt: spreek de letters een voor een uit zoals je ze ziet en laat de verklanking over aan de aspirant lezer. De synthese van de klanken moet immers in het hoofd van de lezer gebeuren, die er vervolgens een betekenisvol woord van maakt.

Zou dat werken?, vroeg ik me af. En ik deed een test met mezelf. Welke betekenisvolle woorden kan ik allemaal maken van de klanken die ik hoor in r-i-n-g? Ik vond alleen het woordje ring, dat ding aan mijn vinger. En zo ging ik ze allemaal af: b-a-n-g, d-i-n-g, t-o-n-g enz. Ik heb tot nu toe geen enkel ander woord kunnen vinden dan het woord dat er staat. Als u er een vindt, laat me dat dan weten!

Binnen de leesmethode *Lezen Moet Je Doen* en in het bijbehorende computerprogramma *Kijken en Kiezen* is deze klanksynthesepraktijk met succes toegepast. Het klinkt eerst wat onwennig om bij het spellend lezen van woorden als t-a-n-g de g (zacht) uit te spreken en leerlingen er dan 'tang' van te laten maken. Het is dan ook een klanksynthese-oefening die pas aan bod komt als de leerlingen de meeste klankzuivere drieklankwoorden al kunnen synthetiseren.

Ten slotte twee troostende gedachten:

Wie de klankgebaren maakt, hoeft zelfs niet eens die g-klank hardop te zeggen, maar kan dan met het klankgebaar volstaan.

Leerlingen die volgens deze methode de woorden op n-g leren lezen, zullen later bij het schrijven geen bangprobleem hebben.